

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดในจังหวัดมหาสารคาม วัดอุประสงค์ในการวาดก็เพื่อการอนุรักษ์วัฒนธรรม ต้องการสอนเกี่ยวกับพุทธประวัติพระพุทธเจ้า ต้องการสอนหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา และเป็นที่ศึกษาพระธรรมคำสอนซึ่งผู้ศึกษาได้ศึกษาในภาพจิตรกรรมฝาผนังในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม และแบ่งการศึกษาออกเป็นดังนี้

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อศึกษาภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดที่ปรากฏในอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของวรรณกรรมที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนังวัด

ในจังหวัดมหาสารคาม

3. เพื่อศึกษามูลเหตุการณที่เกิดภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดที่ปรากฏในอำเภอเมือง

ในจังหวัดมหาสารคาม

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

1. ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดที่ปรากฏในอำเภอเมือง

จังหวัดมหาสารคาม

2. ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของวรรณกรรมที่ปรากฏในภาพ

จิตรกรรมฝาผนังวัด ในจังหวัดมหาสารคาม

3. ให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมูลเหตุการณที่เกิดภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดที่

ปรากฏในอำเภอเมือง ในจังหวัดมหาสารคาม

วิธีการดำเนินงานของการศึกษาค้นคว้า

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล

1.1 รวบรวมภาพจิตรกรรมฝาผนังวัด

1.2 แยกที่มาของจิตรกรรมฝาผนังวัด

1.3 รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพจิตรกรรมฝาผนังวัด

2. ขั้นศึกษาค้นคว้า

2.1 ศึกษาความสัมพันธ์ของวรรณกรรมที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนังวัด

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับจิตรกรรมฝาผนัง

2.1.1 ความสำคัญของจิตรกรรมไทย

- 2.1.2 ที่มาของจิตรกรรมฝาผนังไทย
- 2.1.3 ขอบข่ายจิตรกรรมฝาผนัง
- 2.1.4 เทคนิคการเขียนภาพจิตรกรรมฝาผนัง
- 2.2 ทฤษฎีและแนวความคิดที่นำมาใช้ในการวิจัย
  - 2.2.1 แนวคิด ทฤษฎีและองค์ประกอบศิลป์
  - 2.2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตรกรรมฝาผนัง
  - 2.2.3 งานวิจัยเกี่ยวกับ หลักทางพุทธศาสนา ค่านิยม และคตินิยม
- 2.3 ศึกษามูลเหตุการณที่เกิดภาพจิตรกรรมฝาผนังวัด
- 3. ชั้นสรุป อภิปรายผลการศึกษาค้นคว้า

สรุปผลการวิจัย

1. การรวบรวมภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดในจังหวัดมหาสารคาม

จากการศึกษาภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดในจังหวัดมหาสารคาม พบว่ามีจำนวน 335 ภาพ โดยปรากฏในวัดจำนวน 19 วัด พบว่าที่ปรากฏมากที่สุดมีจำนวน 3 วัด จำนวน 70 ภาพ รองลงมา คือ วัดราษฎร์ประดิษฐ์ ตำบลเขวา จำนวน 40 ภาพ และวัดสุวรรณวาส ตำบลแก่งเลิงจาน จำนวน 33 ภาพ และวัดที่ปรากฏภาพจิตรกรรมฝาผนังน้อยที่สุดคือ วัดโพธิ์ศรีจินดาราม ตำบลคอนหวานวัดชัยญาวาส ตำบลตลาด มีจำนวน 1 ภาพ วัดวัดภูดินวนาราม ตำบลโคกก่อ มีจำนวน 3 ภาพ และ วัดป่าศุภมิตรสิทธิาราม ตำบลตลาด มีจำนวน 5 ภาพ วัดที่ไม่ปรากฏภาพจิตรกรรมฝาผนังเลยมีจำนวน 88 วัด

2. การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของวรรณกรรมที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดในจังหวัดมหาสารคาม

จากการศึกษาจิตรกรรมฝาผนังวัดในจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 335 ภาพ พบว่ามีวรรณกรรมจำนวน 13 เรื่อง คือ 1) วรรณกรรมเรื่องพระเตมีย์ใบ้ 2) วรรณกรรมเรื่องพระมหาชนก 3) วรรณกรรมเรื่องพระสุวรรณสาม 4) วรรณกรรมเรื่องพระเนมิราช 5) วรรณกรรมเรื่องพระมหาสถปนัตถิต 6) วรรณกรรมเรื่องพระภูริทัต 7) วรรณกรรมเรื่องพระจันทกุมาร 8) วรรณกรรมเรื่องพระพรหมนารถ 9) วรรณกรรมเรื่องพระวิฑูรย์บัตถิต 10) วรรณกรรมเรื่องพระเวสสันดร 11) วรรณกรรมเรื่อง พระมาลัย 13) พระพุทธประวัติ และวัดที่ปรากฏภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดมากที่สุดมีจำนวน 3 วัด โดยปรากฏใน วัดศรีสวัสดิ์, วัดสุวรรณวาส, วัดราษฎร์ประดิษฐ์ มีจำนวนภาพ 140 ภาพ วัดที่ปรากฏวรรณกรรมมีจำนวนภาพรองลงมาคือ วัดศรีสวัสดิ์, วัดบ้านดินดำ, วัดแก้งใต้ วัดวังยาวาวารี มีจำนวน 136 ภาพ และรองลงมา คือ วัดศรีสวัสดิ์, วัดราษฎร์ประดิษฐ์ มีจำนวนภาพ 112 ภาพ

ผู้วิจัยศึกษาวรรณกรรมพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนังในจังหวัดมหาสารคาม มีดังนี้

- 2.1 วรณกรรมเรื่องพระเตมีย์ใบ้
- 2.2 วรณกรรมเรื่องพระมหาชนก
- 2.3 วรณกรรมเรื่องพระสุวรรณสาม
- 2.4 วรณกรรมเรื่องพระเนมิราช
- 2.5 วรณกรรมเรื่องพระมหอสถบัณฑิต
- 2.6 วรณกรรมเรื่องพระภูริทัต
- 2.7 วรณกรรมเรื่องพระจันทกุมาร
- 2.8 วรณกรรมเรื่องพระพรหมนารถ
- 2.9 วรณกรรมเรื่องพระวิฑูรบัณฑิต
- 2.10 วรณกรรมเรื่องพระเวสสันดร
- 2.11 วรณกรรมเรื่อง พระมาลัย
- 2.12 วรณกรรมเรื่องพระเทวทัต
- 2.13 พระพุทธประวัติ

3. การวิเคราะห์มูลเหตุการณเกิดภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดในจังหวัดมหาสารคาม

จากการสัมภาษณ์เจ้าอาวาส คณะพระสงฆ์ และหัวหน้าชุมชน พบว่าการเกิดภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดในจังหวัดมหาสารคาม มีมูลเหตุการณเกิด

- 3.1 เพื่อการอนุรักษ์วรรณกรรม
- 3.2 เพื่อศึกษาพุทธประวัติพระพุทธเจ้า
- 3.3 เพื่อต้องการสอนหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา
- 3.4 เพื่อเป็นที่ศึกษาพระธรรมคำสอน
- 3.5 เพื่อใช้เป็นที่ประกอบพิธี เช่น พิธีบวชนาค
- 3.6 เพื่อเป็นการทำนุบำรุงพุทธศาสนา
- 3.7 เพื่อเป็นการส่งเสริมพระพุทธศาสนา

อภิปรายผลการวิจัย

1. การรวบรวมภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดในจังหวัดมหาสารคาม

จากการศึกษาภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดในจังหวัดมหาสารคาม พบว่ามีจำนวน 335 ภาพ โดยปรากฏในวัดจำนวน 19 วัด พบว่าที่ปรากฏมากที่สุดมีจำนวน 3 วัด โดยปรากฏใน วัดศรีสวัสดิ์ ตำบลตลาด จำนวน 70 ภาพ รองลงมาคือ วัดราษฎร์ประดิษฐ์ ตำบลเขวา จำนวน 40 ภาพ และวัดสุวรรณวาส ตำบลแก่งเลิงจาน จำนวน 33 ภาพ และวัดที่ปรากฏภาพจิตรกรรมฝาผนังน้อยที่สุดคือ

เจ้าอาวาส คณะพระสงฆ์ มูลเหตุที่ไม่ปรากฏภาพจิตรกรรมฝาผนัง เพราะเกิดจากในด้านทุนในการจ้างช่าง แต่ทุกวัดก็จะมีภาพวาดแต่ภาพที่วาดส่วนมากจะเป็นการวาดใส่ผ้า เพื่อง่ายต่อการถือเมื่อถึงหน้าเทศกาล และส่วนใหญ่ในหนึ่งตำบลจะมีวัดที่มีภาพจิตรกรรมฝาผนังอย่างน้อยหนึ่งวัด เช่นในตำบลตลาดก็มีวัดศรีสวัสดิ์ที่มีภาพจิตรกรรมฝาผนัง เพื่อใช้ในงานพิธีต่างๆ

การวิเคราะห์ภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดในจังหวัดมหาสารคาม พบว่ามีวรรณกรรมที่ปรากฏอยู่ 13 เรื่อง วรรณกรรมที่ปรากฏจะเป็นวรรณกรรมเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา หลักธรรมคำสอน การทำดีทำชั่ว เรื่องบุญกรรม การตายการใช้กรรมในนรก การเกิดของสัตว์โลก วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และประวัติพระพุทธเจ้า

ผู้วิจัยศึกษาวรรณกรรมพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนังในจังหวัดมหาสารคาม มีดังนี้

2.1 วรรณกรรมเรื่องพระเทมียไ้ ในเนื้อเรื่องได้สอดแทรกหลักธรรมคำสอน คือการตั้งใจแน่วแน่ มีความอดทนอดกลั้น ดังเช่นพระเทมีย ซึ่งต้องทำเป็นคนง่อย คนใบ้ คนหูหนวกสารพัดเป็นเวลาตั้ง ๑๐ กว่าปี หากเราจะตั้งใจแล้วพยายามทำก็จะต้องสำเร็จจนได้

2.2 วรรณกรรมเรื่องพระมหาชนก ในเนื้อเรื่องได้สอดแทรกหลักธรรมคำสอน คือ ต้องหมั่นพยายาม มีความอดทน มีสติปัญญาในสิ่งที่ทำ และทำแต่ความดี ผลดีที่จะได้ก็บังเกิดขึ้นแน่นอน

2.3 วรรณกรรมเรื่องพระสุวรรณสามในเนื้อเรื่องยังสอดแทรกหลักธรรม คำสอนในเรื่องความเมตตากรุณา การให้อภัยต่อผู้ที่ทำร้ายเรา และยังเป็นธรรมที่ทางศาสนาจึงกล่าวว่าเป็นกัลยาณธรรม คือเป็นธรรมอันงามที่จะเป็นเครื่องป้องกันมิให้ผู้อื่นทำร้ายได้

2.4 วรรณกรรมเรื่องพระเนมิราช ในเนื้อเรื่องยังสอดแทรกหลักธรรมคำสอนในเรื่อง การตั้งใจมั่น มุ่งทำดี การทำความดีต้องได้ผลดี ทำชั่วต้องได้รับผลชั่วตอบแทน

2.5 วรรณกรรมเรื่องพระมหโสถบัณฑิต ในเนื้อเรื่องยังสอดแทรกหลักธรรมคำสอนในเรื่อง การมีสติปัญญาในการแก้ไขปัญญา

2.6 วรรณกรรมเรื่องพระภูริทัต ในเนื้อเรื่องยังสอดแทรกหลักธรรมคำสอนในเรื่อง ขันติ คือความอดทน

2.7 วรรณกรรมเรื่องพระจันทกุมาร ในเนื้อเรื่องยังสอดแทรกหลักธรรมคำสอนในเรื่อง ความไม่โลภ คนเราถ้ามีความโลภในจิตใจจะทำให้คนดีกลายเป็นคนชั่ว ความต้องไม่อาฆาตพยาบาท การที่คนเรามีความอาฆาตพยาบาทจะทำให้เป็นคนเลว เลวที่คอยมีแต่จะทำร้ายเข้า คิดหาทางที่จะเอาชนะ เพื่อให้ได้มาในสิ่งที่ต้องการ ดังคำสอนที่ว่า ให้ทุกข์แก่ท่านทุกขนั้นถึงตัวเช่นพราหมณ์ ซึ่งจะฆ่าพระจันทกุมาร เพราะพราหมณ์มีแต่ความมัวเมาในอำนาจและอยากได้สิ่งพึงประสงค์ แต่สุดท้ายตัวเองกลับต้องตาย

2.8 วรรณกรรมเรื่องพระพรหมนารท ในเนื้อเรื่องยังสอดแทรกหลักธรรมคำสอนในเรื่อง การทำดี การทำชั่ว และบุญกรรม อย่างดีที่ว่าทำดีไม่ได้ดี ทำชั่วไม่ได้ชั่ว เพราะผลดีผลชั่วย่อมมีอยู่ สัตว์โลกทั้งหมดย่อมเป็นไปตามกรรม ที่ทำไว้ไม่มีใครฝืนไปได้ อยากจะได้ดีจงทำดี ถ้าอยากได้ชั่ว เอาเลย สิ่งชั่วร้าย ทั้งหลาย ก็ประพุดติเข้าไป ไม่มีใครห้าม แล้วท่านจะพบผลชั่ว การคบหาสมาคม กับคนเลวแล้วด้วย ก็จะทำให้เป็นคนเลวไปด้วย

2.9 วรรณกรรมเรื่องพระวิรุทธบัณฑิต ในเนื้อเรื่องยังสอดแทรกหลักธรรมคำสอนในเรื่องนี้ มีคติที่ควรจะได้ คือ ความเมตตา มีปัญญา ปราศจากความกริ้วโกรธ ศีลธรรมประจำใจ เมื่อมี ความเมตตาในดวงจิตทำให้มีหน้าตาอ่อนโยน ปราศจากความกริ้วโกรธ เป็นเหตุให้ผู้อื่นเมตตาตน ด้วย การพนันเป็นเหตุแห่งหายนะ คือความเสื่อมในทุก ๆ ทาง มีปัญญาในการสั่งสอนอรรถธรรม ทำให้ตนรอดพ้นจากความตาย ได้รับความเลื่อมใสนับถือจากทุกคนทุกหมู่เหล่า เมื่อมีศีลธรรม ประจำใจเพียงเท่านี้ก็พอให้พ้นทุกข์ได้

2.10 วรรณกรรมเรื่องพระเวสสันดร เนื้อเรื่องยังสอดแทรกหลักธรรมคำสอนในเรื่อง การให้ทาน การตั้งตัวปฏิบัติในหลักธรรม และไม่มีความเห็นแก่ได้ มีความมานะอดทนต่อสิ่งต่างๆ

2.11 วรรณกรรมเรื่อง พระมาลัย เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับนรก สวรรค์ การทำบาปและการ เกิดการรับใช้กรรมที่ท่าของสัตว์โลก

2.12 วรรณกรรมเรื่องพระเทวทัต เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับผู้ที่ไม่มีความนับถือ พระพุทธศาสนา เป็นผู้มีความอิจฉาริษยา มีความโลภในเงินทอง มัวเมาสุรานารี

2.13 พระพุทธประวัติ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติของพระพุทธเจ้า ตั้งแต่ประสูติตรัสรู้ พระพุทธเจ้าดับขันธปรินิพพาน

3. การวิเคราะห์มูลเหตุการณเกิดภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดในจังหวัดมหาสารคาม

จากการสัมภาษณ์เจ้าอาวาส คณะพระสงฆ์ และหัวหน้าชุมชน พบว่าการเกิดภาพจิตรกรรม ฝาผนังวัดในจังหวัดมหาสารคาม มีมูลเหตุการณเกิด

- 3.1 เพื่อการอนุรักษ์วรรณกรรม
- 3.2 เพื่อศึกษาพุทธประวัติพระพุทธเจ้า
- 3.3 เพื่อต้องการสอนหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา
- 3.4 เพื่อเป็นที่ศึกษาพระธรรมคำสอน
- 3.5 เพื่อใช้เป็นที่ประกอบพิธี เช่น พิธีบวชนาค
- 3.6 เพื่อเป็นการทำนุบำรุงพุทธศาสนา
- 3.7 เพื่อเป็นการส่งเสริมพระพุทธศาสนา

ข้อเสนอแนะ

1. ควรทำการศึกษาในส่วนของการเปรียบเทียบภาพจิตรกรรมฝาผนังวัดที่มีอยู่ในพื้นที่อื่นจะได้มีการเปรียบเทียบกับจังหวัดมหาสารคาม
2. ควรทำการศึกษาในรูปแบบของการมีส่วนร่วมในประเพณี เพื่อวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงการสืบทอดหลักธรรมคำสอนที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนังวัด
3. ควรทำการศึกษาหลักธรรมคำสอนที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนังวัด ในส่วนของการเทศนาของพระสงฆ์ในเรื่องราวที่ปรากฏในภาพจิตรกรรมฝาผนังวัด

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY